

Рішення разової спеціалізованої вченої ради ДФ 26.133.123

про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Гасанов Рафаїл Гамзага огли, 1992 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2018 році Національну музичну академію України ім. П. І. Чайковського за спеціальністю «Музичне мистецтво», з 2025 р. й дотепер працює старшим викладачем в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка, за сумісництвом з 2023 р. й дотепер працює викладачем співу в Київській дитячій музичній школі №1 ім. Я. Степового, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Музичне мистецтво».

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.123 Київського столичного університету імені Бориса Грінченка виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), місто Київ, від 23.04.2026 р. №325, у складі:

Голова разової спеціалізованої вченої ради:

ОЛЕКСЮК Ольга Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри музикознавства та музичної освіти Факультету музичного мистецтва і хореографії Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Рецензенти:

ЗАВЕРУХА Олена Леонідівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри академічного та естрадного вокалу Факультету музичного мистецтва і хореографії Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

СУХОМЛІНОВА Тетяна Петрівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри академічного та естрадного вокалу Факультету музичного мистецтва і хореографії Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Офіційні опоненти:

ЗОСІМ Ольга Леонідівна, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри музичного мистецтва Навчально-наукового інституту

перформативних мистецтв Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв;

ВОСКОБОЙНИКОВА Юлія Василівна, доктор мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри хорового диригування та академічного співу Факультету музичного мистецтва Харківської державної академії культури.

На засіданні 19 червня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво Гасанову Рафаїлу Гамзага огли на підставі прилюдного захисту дисертації «Книга псалмів в українській академічній хоровій музиці кінця XX – початку XXI століття» за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Дисертацію виконано у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), місто Київ.

Науковий керівник: Лігус Ольга Марківна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри музикознавства та музичної освіти Факультету мистецтв Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація Гасанова Рафаїла Гамзага огли «Книга псалмів в українській академічній хоровій музиці кінця XX – початку XXI століття», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 Музичне мистецтво, є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає пп. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 р. за № 155/30023. Дисертація Гасанова Рафаїла Гамзага огли та наукові публікації, в яких висвітлено наукові результати дисертації, виконано на належному

науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності. Гасанов Рафаїл Гамзага огли на високому рівні оволодів методологією наукової діяльності, набув теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Здобувач вільно володіє матеріалом.

Здобувач має 6 наукових публікацій за темою дисертації: 6 наукових публікаціях, зокрема: 3 статті (1 стаття у співавторстві) у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 3 наукових публікацій, у яких додатково висвітлено результати дисертації.

1. Гасанов Р. Псалом №8 в українській хоровій музиці кінця ХХ – початку ХХІ століття: аналіз композиторських інтерпретацій (на прикладі творів Євгена Станковича та Олександра Яковчука). *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Київ, 2024. Вип. 3. С. 222–227.

DOI <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2024.313319>

2. Гасанов Р. Псалом №67 Лесі Дичко в контексті духовної хорової творчості композиторки. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. Рівне, 2024. Вип. 49. С. 278–282.

DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi49.867>

3. Гасанов Р., Лігус О. Хоровий цикл «Псалми царя Давида» Олександра Яковчука: особливості втілення духовного змісту текстів Псалтиря. *Українська музика : науковий часопис*. Львів, 2025. Вип. № 3 (54). С. 7–16.

DOI <https://doi.org/10.32782/2224-0926-2025-3-54-1>

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради та висловили зауваження:

Заверуха Олена Леонідівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри академічного і естрадного вокалу Факультету музичного мистецтва і хореографії Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, зауваження:

1. На думку рецензента, у Підрозділі 2.1 дисертанту доцільно було б ширше розкрити проблему утисків українського мистецтва і культури радянським союзом, а також контролю репертуарної політики, оскільки в

умовах сучасної російсько-української війни ці аспекти набувають особливої актуальності з огляду на необхідність об'єктивного висвітлення послідовності історичних подій, що тривають до сьогодні. Втім, дане зауваження має рекомендаційний характер і може бути враховане автором у подальших наукових дослідженнях.

Сухомлінова Тетяна Петрівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри академічного та естрадного вокалу Факультету музичного мистецтва і хореографії Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, зауваження:

1. У рецензованій роботі порушень академічної доброчесності не виявлено. Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Гасанова Рафаїла Гамзага огли в процесі ознайомлення з текстом виникли деякі зауваження та уточнюючі питання. В дисертації зустрічається деяка невідповідність розташування абзаців тексту зі спільним змістом. Так в підрозділі 1.1. (с. 40-41) описується жанрова класифікація псалмів, в той час як багатожанровість розглядається на с. 34-36. Вбачаю, що доцільним було розташувати цю інформацію в одному секторі тексту. Також, перший абзац на с. 43, де мова йдеться про переусвідомлення псалмів у творчості українських поетів ХХ ст., бажано б було розташувати на с. 48, де в повній мірі розкривається ця тема з наведенням прикладів.

2. На с. 40-41 перелічуються 4 різновиди жанру псалму, а подальший опис здійснюється тільки двох з них. Наявні в тексті дисертації змістовно незрозумілі речення - на с. 54 (останній абзац) та с. 85 (абзац з попередньої сторінки). Є незначні зауваження на кшталт одруківок: на с. 47 - помилка стосовно року смерті Т. Шевченка, на с. 48 - Д. Павличка та в прізвищі П. Гулака-Артемівського (с. 47).

3. Хорові твори Є. Станковича (Псалом 27), Г. Гаврилець (Псалом 142), В. Польової (Псалми 1, 2, 3), що вперше введені до наукового обігу, викликали у рецензента науковий інтерес, однак представлений аналітичний матеріал має скоріш оглядовий вигляд. Проте, це не є суттєвою вадою роботи, а свідчить про актуальність теми та можливість для подальших наукових розвідок.

Зазначені зауваження не впливають на змістовність та обґрунтованість дисертаційного дослідження та позитивну оцінку рецензента.

Зосім Ольга Леонідівна – доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри музичного мистецтва Навчально-наукового інституту перформативних мистецтв Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, зауваження та побажання:

1. Псалтирна проблематика є надзвичайно широкою. Безумовно, до аналізу могли б бути залучені й інші твори, однак у роботі сформовано ґрунтовне ядро дослідження, яке створює надійну основу для подальших наукових розвідок. Вважаю, що запропонована у дисертації типологія видається перспективною та відкритою для подальшого розширення й уточнення в інших дослідженнях.

2. Під час презентації привернула увагу значна кількість композиторок, творчість яких представлена в роботі, зокрема Ірини Алексійчук, Лесі Дичко, Ганни Гаврилець, Вікторії Польової. У зв'язку з цим, перспективним видається дослідження гендерного аспекту осмислення псалтирних текстів у сучасній українській хоровій музиці.

Воскобойнікова Юлія Василівна – доктор мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри хорового диригування та академічного співу Факультету музичного мистецтва Харківської державної академії культури, зауваження:

1. Дискусійні положення дисертації, переважно, пов'язані з аспектом секуляризації церковного мистецтва, який в дослідженні не подано, але обговорення наслідків якого прослідковується у багатьох фрагментах. Зокрема, на с. 58 Автор зазначає, що в епоху Бароко «з'явилася свобода у ставленні до тексту: його переставляли місцями, вдавалися до повторів тощо». Оцінку подібним явищам варто давати з позиції сфери, до якої вони належать. Тоді буде очевидно, що згадувана на с. 85 «спрощеність» (за О. Козаренком) є необхідною умовою доступності виспіваної молитви, не обтяженою складними емоційними та інтелектуальними впливами; що визначення специфіки духовного твору індивідуальністю митця (с. 86) протирічить церковному канону, в основі якого лежить не особистісна релігійність, а

богонатхненність як плід праведного життя. Концепція секуляризації церковного співу загострює опозицію наведених Дисертантом висловів двох видатних композиторів - Євгена Станковича та Мирослава Скорика. Перший відмічає суб'єктивність відчуття сучасними композиторами ідеї Бога і цим пояснює те, що «музика сучасних композиторів на духовні тексти стає світською, не церковною» (с. 90), другий - намагається підпорядкувати власну суб'єктивність пізнанню Істини і мріє «наблизити свою музику - за гармонією, мовою - до канонів і разом з тим знайти якийсь новий підхід» (с. 87).

2. Певні трохи хиткі моменти тексту дисертації пов'язані з недостатньо точним використанням церковно-хорової термінології. Зокрема, на с. 130 Дисертант зазначає, що в 50-мі псалмі Вікторії Польової «у партії баса (т. 13) застосовано прийом речитації, який апелює до церковної співочої традиції, відтворюючи архаїчну манеру богослужбового читання». В церковній традиції цей прийом точніше називати «псалмодіюванням» або «екфонетичним читанням». Далі там само зазначено, що «авторка прагне забезпечити сакральну автентичність звучання та підкреслити зв'язок музичного твору з літургійною практикою». Підкреслити зв'язок розпіваного 50-го псалма з Літургійною практикою дуже складно, бо він входить в чинопослідування Літургії лише як молитва священика, тобто не співається. І взагалі, стосовно співу чи хорового твору, здається більш точним використання термінів «богослужбовий» та «позабогослужбовий» замість «літургійний» та «позалітургійний», адже Літургія не охоплює усіх типів православного богослужіння.

3. Також дисертація містить деякі дрібні неточності:

- говорячи про те, що саме псалми стали основою багатьох церковно-співочих жанрів, автор зазначає, що «похідними від старовірського псалма вважаються також жанри кондака, ірмоса» (с. 51). В цілому погоджуючись з наведеною цитатою, все ж таки зазначимо, що ірмоси як частина канону ґрунтуються на біблійських піснях, а не на псалмах;

- на с. 63 автор пише: «часто канти та псалми писали й провідні діячі культури й церкви та професори Києво-Могилянської академії» і згадує серед

них Дмитра Туптала. Нижче на цій самій сторінці згадується в дещо іншому контексті Дмитрій Ростовський, але не уточнено, що це одна і та сама персона;

- конкурс композиторів, який було засновано в межах фестивалю «Золотоверхий Київ» у 2001 році, насправді називався «Духовні псалми третього тисячоліття».

4. Також хочеться побажати шановному Дисертантові у подальшому при першому згадуванні специфічних термінів чи типологій коротко вказувати у дужках їх авторів. Отже, щодо паралітургійного та позалітургійного жанрів на с. 4 бажано було б розшифрувати «за типологією Ольги Зосім», бо читач про це дізнається лише на с. 83. Так само варто було б зазначити походження терміну «неосакральні» моделі зі с. 7 та типології текстів псалмів зі с. 8. Втім, зазначені дискусійні моменти не впливають на загальну оцінку дисертації. Крім того, варто подякувати Дисертанту за визначення «музика духовного змісту» у формулюванні об'єкта (с. 23), яке, на відміну від поняття «духовна музика» (яке початково тлумачилося у значенні «духоносна» або «богонатхненна»), може включати набагато ширший спектр явищ, який і наявний в дисертації.

Олексюк Ольга Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри музикознавства та музичної освіти Факультету музичного мистецтва і хореографії Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, побажання:

1. Я дуже тішуся, що у дисертації представлена тема духовності, яка є важливою для нашої кафедри та відповідає науковій темі Факультету музичного мистецтва і хореографії Київського столичного університету імені Бориса Грінченка – «Розвиток духовного потенціалу особистості в неперервній мистецькій освіті». Ця ж тема – один із напрямів моїх власних наукових зацікавлень. Маю надію, що й надалі з'являтимуться наукові праці, присвячені духовній музиці, які розкриватимуть нові аспекти цього важливого напрямку музичного мистецтва та сприятимуть розвитку сучасного українського музикознавства.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.123 присуджує ГАСАНОВУ Рафаїлу Гамзага огли ступінь доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.123

Ольга ОЛЕКСЮК